

SVENSKA AVDELNINGEN AV INTERNATIONELLA
JURISTKOMMISSIONEN

RAPPORT

AVSEENDE VERKSAMHETSÅRET 2004 MELLANÖSTERNPROGRAMMET

Stockholm 9 juni 2005

Per Stadig
programansvarig

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förkortningar	3
Avtal	4
bakgrund.....	4
Styrgrupp	5
samarbete ICJ - mottagarorganisationer.....	5
lokanställd.....	6
Sammanfattning av organisationernas aktiviteter och resultat	7
israeliska organisationer.....	7
palestinska organisationer i Gaza.....	10
palestinska organisationer/institut på Västbanken och i Jerusalem	12
uppföljning av LAW.....	15
Observatörsuppdrag	15
rättegångsobservationer och fältbesök	15
Särskilda projekt	16
organisationsutveckling.....	16
Internationellt samarbete	17
styrgruppens deltagande i internationella konferenser.....	17
Analys	18
mål/måluppfyllelse.....	18
problem.....	18
Ekonomisk översikt	19
programverksamhet –organisationer/institut.....	19
programverksamhet– observatörsuppdrag, särskilda projekt, intern.samarbete.....	20
programkostnader.....	20
lokanställd.....	21

FÖRKORTNINGAR

Adalah	The Legal Center for Arab Minority Rights in Israel
Al Mezan	Al Mezan Center for Human Rights
DCI-P	Defence for Children International, Palestine section
ECOSOC	Economic and Social Council of the United Nations
EMHRN	Euro Mediterranean Human Rights Network
FIDH	International Federation of Human Rights
GSS	General Security Service
IDF	Israel Defense Forces
IHL	International Humanitarian Law
JLAC	Jerusalem Legal Aid and Human Rights Center
JCSER	Jerusalem Center for Social and Economic Rights
LAW	The Palestinian Society for the Protection of Human Rights and Environment
MR	Mänskliga rättigheter
NGO	Non Governmental Organisation
PA	Palestinian Authority
PNA	Palestinian National Authority
PCHR	Palestinian Centre for Human Rights
PCATI	Public Committee against Torture in Israel
PLC	Palestinian Legislative Council
RCHRS	Ramallah Center for Human Rights Studies
WCLAC	Women's Center for Legal Aid and Counselling

AVTAL

Ramavtal

I enlighet med § 10.1 och § 10.4 i ramavtalet med Sida, ref: 1999-04826, lämnar härmed Svenska Avdelningen av Internationella Juristkommissionen (ICJ-S) en rapport rörande Mellanösternprogrammet för perioden 1 jan –31 dec 2004.

Aktiviteter och kostnader är redovisade enligt de rubriker som anges i ansökan och budget för Mellanösternprogrammet 2004.

Programavtal

Perioden 2001-2003 är slutreglerad och avrapporterad. Rapporten godkändes av Sida den 18 augusti 2004.

Den 20 januari 2004 beviljade Sida bidrag för 2004, och samtidigt förlängdes det programavtal som gällde för perioden 2001-2003.

Bakgrund

ICJ-S inlämnade den 22 oktober 2003 en ansökan för perioden 2004-2006 och ansökan diskuterades med Sida under ett möte den 9 december. Den 16 december lämnade Sida ett förslag till ett något annorlunda upplägg än vad som diskuterats på mötet. Sida föreslog en ettårig förlängning av existerande avtal, där ICJ-S i princip skulle arbeta i enlighet med den ursprungliga ansökan men med en minskad budget och med färre antal organisationer. Sida önskade också se en tydligare beskrivning av den utlandsstationerade tjänsten.

ICJ-S accepterade de förslag till förändringar av budget och inriktning som Sida föreslog och inlämnade en reviderad ansökan med budget den 19 december 2003. Eftersom Sida önskade se en fokusering på ett färre antal organisationer än vad som ursprungligen funnits med i ansökan, angav ICJ-S i den reviderade ansökan att stödet till tre organisationer skulle fasas ut under året. Hur detta skulle gå till, i vilken takt och med vilka belopp, bad ICJ-S att få återkomma till efter att ha diskuterat detta med mottagarorganisationerna.

Ansökan för 2004 beviljades av Sida den 20 januari 2004.

I samband med en utredningsresa i januari 2004 informerades samtliga samarbetspartners om det ettåriga avtalet. Tre organisationer; B'tselem, KavLaOved och JLAC fick också besked om att de inte kunde räkna med fortsatt stöd från ICJ-S efter 2004. Efter att ha gått igenom varje organisations ekonomiska situation och faktiska behov fastställdes årsbidraget för 2004, och avtal skrevs med varje enskild samarbetspartner.

Den 4 juni 2004 meddelade Sida att de inte ämnade förlänga avtalet med ICJ-S för Mellanösternprogrammet efter december 2004. Anledningen var att Sida avsåg att förändra sina samarbetsformer inom sektorn ”demokratisk samhällsstyrning” och koordinera det framtida stödet med en grupp s.k. ”like-minded donors”, d.v.s. Holland, Norge, Danmark och Schweiz.

ICJ-S informerade, i samband med en utredningsresa i juni 2004, samtliga samarbetspartners om Sidas beslut.

STYRGRUPP

Programansvarig	Per Stadig, advokat
Övriga medlemmar	Eva Berndtsson, byråchef Lill Dahlberg, förbundsjurist, Hans Hjalmsers, advokat Nadege Nicolet, jurist Agneta Johansson, folkrättsjurist
Anställd handläggare	Annika Lindgren (50 % jan-feb, 75 % mars-dec)

Styrgruppen har under året haft åtta protokollförda möten då programmets verksamhet diskuterats och planerats. Ansvaret för att följa upp verksamhetsplaner, budget och rapporter för de organisationer som får ekonomiskt bidrag är fördelat mellan styrgruppens medlemmar. Även när det gäller övriga delar av programmets verksamhet har ansvaret fördelats mellan styrgruppens medlemmar.

Utredningsresor genomfördes vid fem tillfällen:

16-25 jan	Hans Hjalmsers, Annika Lindgren, Per Stadig möten med samtliga organisationer/institut för att teckna avtal
20 april-6 maj	Per Stadig, Jessica Sandberg introduktionsresa för den nyanställda Jessica Sandberg, möten med samtliga mottagarorganisationer förutom KavLaOved, möten med svenska NGOs, fältbesök
11-22 juni	Annika Lindgren, Ewa Nyberg (11-15), Per Stadig (13-22) konsortiemöten med WCLAC och PCHR, Al Haq och Al Mezan, möten med de flesta övriga mottagarorganisationer, fältbesök, möten med svenska NGOs och EMHRN
3-10 juli	Eva Berndtsson, Nadege Nicolet fältbesök, observatörer vid militärrättegång, möten med svenska NGOs samt några mottagarorganisationer
27 nov-4 dec	Annika Lindgren, Per Stadig möten med de flesta av våra mottagarorganisationer, möte med Diakonia

Samarbetet mellan ICJ-S och mottagarorganisationerna

Avtal för 2004 tecknades med samtliga partners i samband med en utredningsresa 16-25 januari. Den första utbetalningen, hälften av det beviljade årsbidraget, gjordes i februari 2004 och den andra utbetalningen i juli/augusti 2004.

Sidas beslut om förändrat framtida stöd kom att prägla de samtal och möten som hölls under året med mottagarorganisationerna, såväl vid enskilda möten som vid konsortier och andra givarmöten. Organisationerna hade också möten med varandra och med representanter från såväl Sida/GK som övriga i gruppen "like-minded-donors".

Ett annat beslut som påverkade organisationernas möjligheter att få ekonomiskt stöd, var att flera internationella givare under året införde en ny policy för sitt bistånd, där förutsättningarna för stöd innebar att mottagarna måste underteckna ett villkorat avtal med en s.k. "terroristklausul".

ICJ-S har under hela sin verksamhetstid sett det som sin huvudsakliga uppgift att på bästa sätt stötta de organisationer som man valt att stödja ekonomiskt, och att noggrant följa och bedöma deras arbete. Det faktum att ICJ-S fungerat som bidragsgivare och kontinuerlig samarbetspartner i Palestina och Israel sedan 1989 har setts som något mycket positivt av våra samarbetspartners och det har givit ICJ-S ett stort förtroendekapital. Det har bland annat medfört att ICJ-S fått agera medlare i konflikter mellan israeliska och palestinska organisationer men också mellan de palestinska sinsemellan. ICJ-S har också haft en viktig roll i de olika givarkonsortier som finns, dels i arbetet med att enas om gemensamma avtal (memorandum), dels i arbetet med att försöka samordna önskemålen från direktstatliga givare, NGO givare och organisationerna.

Av naturliga skäl förändrades vår roll i samarbetet med organisationerna under 2004 med anledning av Sidas beslut att ej förnya avtalet med ICJ-S. Beslutet skapade en stor oro hos organisationerna och präglade de kontakter vi hade. Gemensamma mötena och diskussioner som fördes i enskilda och större möten med organisationerna handlade om eventuella fördelar respektive nackdelar med direktstatligt stöd kontra NGOstöd, oron från mindre NGOs att försvinna eftersom färre NGOs skulle kunna räkna med framtida stöd, bristen på samtydiga svar från givargruppen och oron över att statliga givare tar kontrollen över organisationerna genom att stå för alltför stor del av organisations intäkter. ICJs roll blev till stor del att försöka bistå organisationerna med att försöka få klarhet i alla dessa frågor.

Liksom tidigare år fungerade ICJ-S som ett bollplank för organisationerna i olika juridiska frågor. Det skedde dels genom samtal och möten direkt med de enskilda organisationerna men också i samband med olika internationella sammankomster där såväl styrgruppen som organisationerna var representerade.

Under hösten/vintern ägnade ICJ-S mycket tid till att bistå de organisationer som behövde hjälp med att skriva ansökningar till Sida och även i deras ansträngningar att finna nya bidragsgivare.

Lokalanställd

Efter önskemål från Sida att öka närvaron på plats, ansökte ICJ-S om medel för att ha en person utlandsstationerad. Så snart Sida beviljat ansökan för 2004, inleddes arbetet med att rekrytera en jurist för stationering i Jerusalem.

Den 1 april anställdes juristen Jessica Sandberg på en projektjänst t.o.m. december 2004, med möjlighet till förlängning under förutsättning att avtalet med Sida förlängdes.

Tiden 1-19 april användes för introduktion i Stockholm. I introduktionsprogrammet ingick bl a.

- genomgång av Mellanösternprogrammets historik och aktuella verksamhet
- relation mellan ICJ-S och den lokalanställda gällande ansvarsfördelning och beslutsordning, rutiner för rapportering etc.
- heldagskurs arrangerad av ICJ-S om islam och islamsk rätt
- halvdagsutbildning om bakgrunden till den historiska konflikten mellan Israel/Palestina, internationella konventioner och andra FN-dokument av relevans för konflikten.

Tiden 20 april - 6 maj användes för introduktion på de ockuperade områdena och i Israel, tillsammans med Per Stådig. Därefter följdes Jessicas verksamhet upp genom veckovisa telefonmöten och e-mail samt i Jerusalem i samband med de utredningsresor som gjordes i juni och juli och vid ett möte i Stockholm i augusti.

Under de första månaderna behövde Jessica använda mycket tid för att lära känna organisationerna och sätta sig in i deras verksamhet, hålla kontakt med övriga svenska NGOs och andra viktiga nätverk samt till rent praktiska frågor som att ordna bostad och kontor.

Jessica deltog i juni på en internationell FN-konferens i Genève, och talade där, i egenskap av folkrättsjurist, om de palestinska barnens situation. Jessica ersatte Diakonias folkrättsjurist som fått förhinder att delta, och fick mycket positiv respons för sitt framträdande.

Jessicas huvudsakliga uppgift var att bistå organisationerna med den juridiska kompetens som de efterfrågade från ICJ-S. Efter Sidas beslut i juni 2004, att inte förlänga avtalet med ICJ-S, gjordes en omprioritering av Jessicas arbetsuppgifter för den återstående perioden. Jessica fick i uppdrag att koncentrera sig på fem palestinska organisationer, belägna på Västbanken och i Jerusalem, med speciella uppgifter för var och en av dessa.

Sammanfattningsvis kan konstateras att lokalanställningen inte medförde det ökade stöd till organisationerna som ICJ-S hade önskat och förväntat sig.

I november fattades en överenskommelse mellan styrelsen för ICJ-S och Jessica Sandberg att avsluta Jessicas uppdrag per den 24 november.

SAMMANFATTNING AV AKTIVITETER OCH RESULTAT

Israeliska organisationer

Adalah

Adalah har stadigt växt sedan organisation bildades 1996, såväl vad gäller verksamhet som personal- och medlemsantal. Under året företrädde Adalah 64 fall av principiell karaktär inom områdena landrättigheter, rätten till utbildning, ekonomiska och sociala rättigheter, civila och politiska rättigheter och IHL. Ca hälften av dessa var fall som processades i Israels Högsta domstol.

När det gäller landrättigheter avsåg bl.a. fallen Israels diskriminerande kriterier mot araber som sökte byggnadslov och Israels konfiskering av arabisk mark. Adalah nådde framgång i flera fall och lyckades därmed förhindra rivningen av en moské och privata arabiska hem samt planerad konfiskering av mark för hundratals arabiska bönder. Adalah lyckades också få ett beslut från Högsta domstolen som innebar ett förbud för Israel att giftbespruta jordbruksmark som tillhör den arabiska beduinbefolkningen.

Inom området utbildning arbetade Adalah för att öka tillgängligheten för arabiska studenter till utbildning, eftersom de diskrimineras i förhållande till de judiska studenterna. Genom sitt juridiska arbete lyckades Adalah bl.a. få ett beslut i Högsta domstolen om ökade lärarresurser till arabiska skolor i Negev, som är det område som har lägst utbildningsnivå i hela landet.

När det gäller ekonomiska och sociala rättigheter så avsåg dessa fall regeringens budgetplanering som på ett flertal områden diskriminerar arabiska städer jämfört med de judiska. Adalah fick beslut från Högsta domstolen som innebar att arabiska städer inte fick exkluderas från regeringens socio-ekonomiska planer, eftersom detta var otillåten diskriminering.

De civila och politiska rättigheterna inkluderar skyddet för yttrandefrihet, rätten till medborgarskap och familjeåterförening likväl som religiösa rättigheter. För muslimska religiösa ledare gjordes en anmälan till Högsta domstolen där man krävde ett juridiskt erkännande av heliga muslimska platser i Israel. Ca 120 platser har av myndigheterna förklarats som heliga, alla dessa är judiska. Muslimska heliga platser har negligerats av myndigheterna som tillåtit att moskéer och liknande gjorts om till nattklubbar, barer etc. Något beslut har ännu inte fattats av domstolen.

Tillsammans med organisationerna Al Haq och PCHR gjorde Adalah en anmälan till Högsta domstolen där man krävde att domstolen för första gången fastslog innebörden av begreppet "absolut militär nödvändighet", något som den israeliska armén använder för att försvara sin policy av husförstörelse i Gaza och på övrigt ockuperat område. Beslut har ännu ej fattats av domstolen.

Under året arbetade Adalah också med utbildning och andra former av opinionsbildande verksamhet. Sedan 2004 är så gott som all information som Adalah publicerar, såväl på hemsidan som i rapporter, på tre språk: arabiska, hebreiska och engelska. Detta har ökat antalet läsare stort.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 400 000, vilket motsvarade ca 6 % av Adalabs totala intäkter.

B'tselem

Under år 2004 gav B'tselem ut sex rapporter om situationen på ockuperat område. Flera av rapporterna följdes upp genom fallstudier och mediakampanjer. Rapporten "*Abuse at the Sarra Checkpoint*" tar upp situationen vid en vägspärr utanför Nablus och redogör för fall då civila blivit misshandlade av soldater vid vägspärren. Tillsammans med den israeliska organisationen Hamoked skrev B'tselem en rapport "*Forbidden Families: Family Unification and Child Registration in East Jerusalem*" om den tidsbegränsade lagstiftning som gör det omöjligt för personer från Västbanken och Gaza att bli israeliska medborgare eller s.k. "residents" när de gifter sig med israeler eller residents. Två rapporter handlade om muren (som av B'tselem benämns separationsbarriären) och dess inverkan på civilbefolkningen. "*Forbidden Roads: The Discriminatory West Bank Road Regime*" handlar om de begränsningar som palestinierna fått när det gäller möjligheten att använda vissa vägar. Slutligen gav B'tselem i november år 2004 ut en rapport om husförstörelse.

Rapporterna ledde till olika åtgärder: En undersökning gjordes av militären i anledning av vad som kom fram i rapporten om vägspärrarna. I samband med diskussion om förlängning av lagen om medborgarskap förde B'tselem en intensiv kampanj, vilket ledde till att lagen förlängdes med sex månader i stället för ett år. Rapporten om de förbjudna vägarna användes vid en internationell givarkonferens och ledde till att Israel inte erhöll bistånd för att bygga ett

separat vägnät för palestinier. Vidare tillsattes en speciell kommitté för att utvärdera militärens hållning när det gäller frågan om husförstörelse.

I anledning av militärens agerande i Rafah i maj år 2004 gick B'tselem snabbt ut till allmänheten med information om husförstörelse och dess inverkan på civilbefolkningen. Detta ledde till kritik och slutligen till att statsåklagaren krävde att militären tog fram ett alternativt handlingsätt. B'tselem förde tillsammans med Hamoked upp frågan till Högsta domstolen som i ett prejudiciellt avgörande kom fram till att hänsyn till civila och deras behov måste ingå i den planering som görs av militären.

Under 2004 tog B'tselem upp fall då civila palestinier dött eller skadats till följd av övergrepp från polis eller militär. I ett av fallen tillsattes en utredning, som i sin rapport visserligen uttalade sig kritiskt men inte rekommenderade någon juridisk påföljd. I det andra fallet blev en officer från gränspolisén dömd. Eftersom det finns ett motstånd mot liknande utredningar och de sällan leder till lagföring har B'tselem för avsikt att bedriva lobbying och kampanjer på detta område år 2005.

B'tselem utarbetade under år 2004 en plan för krishantering i syfte att snabbt kunna föra ut information om övergrepp i händelse av en krissituation. Insikten om behovet av en sådan organisation kom under våren 2002 då den israeliska militären gick in i Jenin.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 800 000, vilket motsvarade ca 7 % av B'tselems totala intäkter.

Hamoked

Antalet rättsfall fördubblades jämfört med 2003, framförallt beroende på det ökande antalet fall som avsåg dels rörelsefrihet, dels skadeståndskrav. Hamokeds huvudsakliga arbetsområden under 2004 har gällt den begränsade rörelsefriheten, våld mot personer eller egendom, rättigheter för frihetsberövade och familjeåterförening

Hamokeds "Emergency Hotline" har hållits öppen sju dagar i veckan och tog under året emot 2411 nya ärenden, varav huvuddelen rörde våld vid "check points", medicinska och humanitära behov.

När det gäller den begränsade rörelsefriheten har Hamoked agerat i 369 fall som gällt utresetillstånd för utlandsresor för palestinier från Västbanken och Gaza. I 147 av dessa ärenden gick Hamoked vidare till Högsta domstolen. Israeliska myndigheter avslår automatiskt enskildas begäran om resetillstånd utan motivering för beslutet. Hamoked lyckades i 80 % av fallen få tillstånd beviljade. Skälen till begäran om resetillstånd varierar, de kan avse studier, religiösa skäl, medicinska behov, kurser och konferenser eller arbete.

Hamoked har också fortsatt sitt arbete med att underlätta besök av familjer från Västbanken, Östra Jerusalem och Israel till Gaza under ledighetsperioder eller i fall där familjen är splittrad på olika orter.

Under 2004 startade Hamoked 93 nya skadeståndsärenden för palestinier. Kraven rörde allt från dödsfall till förnedrande behandling. Hamoked höll kvar sitt krav på att formella utredningar genomförs av relevanta myndigheter i samtliga fall som avser våldsanvändning.

Hamoked har tidigare år varit mycket aktiv när det gällt att spåra frihetsberövade, men hade 2004 färre sådana fall. I stället var organisationen mer aktiv i arbetet med att granska fängelseförhållanden samt möjliggöra fler besök av familjemedlemmar till den fängslade. Rättsfallet gällande Israels hemliga fängelse "Detention 1391" fortsatte i Högsta domstolen. I december deltog rättegångsobservatörer från ICJ-S och Hamoked har publicerats observatörernas rapport på sin hemsida. Rättegången kommer att fortsätta under 2005.

Lagen om familjeåterförening har skärpts betydligt av Israel. På grund av detta har Hamoked öppnat ett stort antal nya fall för att försöka få till stånd undantag för familjer med särskilda behov, t.ex. när det gäller barn som behöver registreras för att få rätt till sjukvård. Under året inleddes 25 nya fall om familjeåterförening för familjer från Västbanken och Gaza jämfört mot endast fyra fall år 2003. Tillsammans med B'tselem publicerades en rapport om effekterna av lagskärpningen för familjer i Östra Jerusalem.

Hamoked fortsatte sitt juridiska aktiviteter mot byggandet av muren på Västbanken och påbörjade, tillsammans med B'tselem, en studie om effekterna av Israels planerade tillbakadragande från Gaza.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 1 200 000, vilket motsvarade ca 10 % av Hamokeds totala intäkter.

KavLaOved

Även om 2004 var ett händelserikt år ur politisk synpunkt, innebar det mycket lite förändringar för de palestinska arbetarna. Arbete är sällsynt, arbetslösheten hög, framkomligheten begränsad. Antalet palestinska arbetare i Israel uppskattas till 40 000-50 000, jämfört med tre gånger så många före den andra intifadan. Endast ca 10 800 av dessa arbetar legalt, 10 000 på Västbanken och 800 i Gaza.

Enligt statistik från Världsbanken har lägre löner och hög arbetslöshet medfört att drygt 9 % av de palestinska barnen lider av akut undernäring och att ca 47 % av den palestinska befolkningen lever under eller på fattigdomsgränsen.

KavLaOved verkar för att skydda rättigheterna för de palestinier som arbetar i Israel och på de judiska bosättningarna. Utöver att ge enskild rättshjälp i frågor som gäller arbetsförhållanden, sprider KavLaOved information om arbetsrättsliga frågor via sin hemsida, publicering av rapporter och genom att hålla seminarier för olika målgrupper.

En palestinier kan arbeta i Israel som a) legalt anställd som erhåller lön från Israeli Payment Centre, eller som b) legalt anställd som erhåller lön direkt från arbetsgivaren eller som c) illegal arbetare. För att få arbeta i Israel måste man erhålla ett "security clearance". En israelisk arbetsgivare måste ha tillstånd för att anställa någon. Bara den som har ett security clearance, och en arbetstagare med tillstånd att anställa någon, kan arbeta lagligt i Israel. Eftersom en anställning i Israel är beroende av såväl säkerhetstjänsten som arbetsgivaren pressas arbetaren från två håll. Detta leder till att arbetaren samarbetar med säkerhetstjänsten och accepterar illegalt arbete och dåliga arbetsförhållanden. Många palestinska arbetare anställs av s.k. underleverantörer och tvingas acceptera löner långt under den fastställda miniminivån.

Ett annat anställningsförfarande är s.k. *commerce permits*, handelstillstånd. Dessa ges till palestinier för att de skall kunna köpa och sälja produkter i Israel. Vissa arbetstagare med handelstillstånd arbetar istället som betalda arbetstagare hos israeliska arbetsgivare. De kan då inte göra arbetsrättsliga anspråk.

Arbetskraften utnyttjas t ex genom att lönerna innehålls, lönerna är lägre än minimilönerna, ingen övertidsersättning betalas, felaktiga uppgifter om arbetad tid lämnas osv. Palestinierna kan bli av med sina arbetstillstånd vid en check-point eller på grund av en påstådd förseelse. Att resa till och från arbetet har blivit dyrbart för palestinier, på grund av inskränkningarna i rörelsefriheten. Många arbetare måste därför bo på arbetsplatsen eller på gömställen i Israel.

I teorin har den palestinier, som har ett arbetsrättsligt mål i israelisk domstol, rätt att komma till domstolen. I praktiken kan det dock vara omöjligt på grund av alla vägspärrar om muren.

KavLaOved förlorade 2003 ett principiellt viktigt mål i Israels arbetsdomstol. Målet gällde vilken lag, jordansk eller israelisk, som skall tillämpas för palestinier som arbetar i judiska bosättningar på ockuperat område. Enligt nuvarande lag får arbetarna israelisk minimilön men lyder i övrigt under jordansk lag. KavLaOved överklagade domen och målet ligger nu i Högsta domstolen.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 450 000, vilket motsvarade ca 14 % av KavLaOveds totala intäkter.

PCATI

PCATI fortsatte under år 2004 att utöka antalet fältarbetare på Västbanken och i Gaza för att bättre kunna få fram information om fångar som utsatts för tortyr. Avspärningarna har försvårat möjligheterna att få fram sådan information varför fältarbetare i stället på plats har samlat in information och sedan vidarebefordrat denna till PCATIs juridiska enhet, som därefter kunnat lämna in ett klagomål. Då fältarbetarna haft svårigheter att ta sig till PCATIs kontor fick utbildning av fältarbetare ske via e-post, fax, telefon etc.

I september 2004 knöt PCATI till sig en medicinsk konsult som arbetar på frivilligbasis. Läkaren studerar en fånges medicinska journal, då PCATI misstänker att fången utsatts för tortyr, och skickar sedan in synpunkter till den medicinskt ansvariga personen på fångelset. Detta kan medföra möjligheter att utöka/förändra talan när PCATI för talan mot myndigheterna.

PCATI samarbetar med andra organisationer för att få fram information om tortyr. I detta samarbete har PCATI kunnat identifiera vissa brister, exempelvis genom skillnader i tillvägagångssätt när det gäller att ta vittnesmål. En gemensam databas för organisationer som arbetar med tortyr saknas. För att försöka lösa detta inledde PCATI 2004 ett samarbete med en italiensk organisation, som ingår i ett nätverk för tortyrrehabilitering.

Under 2004 fortsatte PCATI målet mot den israeliska staten om utomrättsliga avrättningar. PCATI fortsatte också – tillsammans med andra organisationer – en kampanj mot utnämningen av Dan Halutz till vice chef för de israeliska säkerhetsstyrkorna. Anledningen var Halutz' roll i de utomrättsliga avrättningarna i Gaza då flera civila dödades.

PCATI fick via en advokat ett internt dokument som visade att säkerhetsstyrkorna (GSS) utövade tortyr mot Husam Atef Badran. Detta ledde till att PCATI i augusti 2004 lämnade in ett klagomål till riksåklagaren. Enligt PCATI utgör dokumentet en viktig milstolpe i organisationens arbete. Även om handlingen endast utgör ett erkännande av tortyr i detta fall, visar den på att de vittnesmål om tortyr som PCATI samlat in också bekräftas av liknande dokument som det om Husam Atef Badran.

Under 2004 kom ett lagförslag om att förbjuda donationer till NGOs från utlandet. Förslaget innebar att NGOs var tvungna att få tillstånd från staten innan de fick begära bistånd från utlandet. PCATI bedrev lobbyarbete mot lagförslaget och förslaget kom att ändras och innehåller nu endast en rapporteringsskyldighet för NGOs. Vidare kom ett lagförslag som skall ge fängelsechefen möjlighet att i vissa fall förbjuda en intagen kontakt med advokat. Detta gäller endast s.k. säkerhetsfångar. PCATI ser förslaget som ett försök att kringgå det domstolsutslag som meddelats mot att fängvaktare stannar kvar och lyssnar på samtalen då en advokat träffar sin klient. Det utslaget kom efter att flera organisationer, bl.a. PCATI, fört talan mot myndigheterna.

PCATI genomförde under året en utvärdering av hur organisationen utförde sina juridiska uppdrag och tittade bl.a. på hur PCATI framställer sina klagomål. I detta arbete var bl.a. den medicinska konsultens arbete viktigt.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 400 000, vilket motsvarade ca 20 % av PCATIs totala intäkter.

Palestinska organisationer i Gaza

Enligt information från palestinska NGOs dödades sammanlagt 482 palestinier i Gaza och nära 2000 skadades under 2004. Ca 2 000 hem förstördes helt eller delvis, de flesta av dem i de redan hårt utsatta flyktingområdena i Rafah och Khan Younis. Ett stort antal skolor och andra kommunala institutioner raserades och dessutom förstördes ca 10 000 kvadratmeter jordbruksmark.

En av de mest dramatiska händelserna under 2004 ägde rum under 12 dagar i maj då den israeliska armén inledde en stor militär offensiv i Rafah, "Operation Rainbow". Under offensiven dödades minst 50 palestinier varav flertalet civila och över 100 skadades svårt. Ett stort antal hem förstördes och lämnade minst 7 000 palestinier hemlösa. En liknande invasion ägde rum i flyktingläger i norra Gaza under september-oktober.

Möjligheterna att röra sig inom Gaza inskränktes ytterligare genom israeliska avstängningar och innebar under långa perioder att personalen hade svårt att sig till sina arbeten, att besöka klienter, göra fältbesök för att bevittna övergrepp etc. Även när det gällde resor till och från Gaza begränsades möjligheterna. Inga personer under 35 år beviljades utresetillstånd, och vid flera tillfällen nekades även personer över 35 år. I december 2004 stängde israeliska myndigheter Rafah-terminalen, vilket bl.a. innebar att personal från Al Mezan som deltagit i ett internationellt möte, tvingades vänta i Egypten i sex veckor innan de kunde återvända.

Al Dameer

Al Dameer har under året genomfört sju kurser om demokrati och MR direkt riktade till ungdomar vid två universitet, ungdomscenter och föreningar. I utbildningen ingick information om internationell rätt, barnkonventionen och kvinnors rättigheter. Eleverna fick också träning i kommunikation. Flera elever vid Al Aqusa universitetet fick vid en officiell ceremoni diplom från Al Dameer, för att de genomgått organisationens utbildning och därefter arbetat som utbildare eller med annan volontärverksamhet för Al Dameer.

Inför valet ordnade Al Dameer två kurser om valövervakning och valprocedurer. Dessutom hölls under året fem workshops för olika målgrupper, bland annat journalister.

Som en del av sitt opinionsbildande arbete publicerade Al Dameer under året ca 70 pressmeddelanden, en broschyr om MR som distribueras till alla som deltar i Al Dameers utbildningar och en rapport: "*Mechanisms of the United Nations and the Palestinian Case.*" Dessutom deltog representanter från Al Dameer i flera radio- och TV intervjuer för att informera om organisationens arbete och situationen i Gaza.

Al Dameer arrangerade för tredje året i rad en konferens i Gaza, denna gång med temat: MR- situationen efter Israels tillbakadragande från Gaza.

Al Dameer, som är en liten gräsrotsorganisation, har med en mycket begränsad budget lyckats genomföra ett viktigt arbete. Genom att uppvisa ett programstöd från ICJ-S har Al Dameer haft lättare att få nya bidragsgivare för verksamheten.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 250 000, vilket motsvarade ca 29 % av Al Dameers totala intäkter.

Al Mezan

Enligt Al Mezan var 2004 det svåraste året på flera decennier, när det gäller brott mot de mänskliga rättigheterna på ockuperat område. Bland annat ökade antalet utomrättsliga avrättningar och ett stort antal civila dödades i samband med dessa israeliska attacker. De socio-ekonomiska förhållandena förvärrades och innebar för invånarna i Gaza bland annat en ännu mer begränsad tillgång till skolor, sjukvård, arbeten etc.

Merparten av Al Mezans arbete var fokuserat på ekonomiska och sociala rättigheter. Med dessa rättigheter som fokus arrangerade Al Mezan åtta "Face the public"-möten under året där allmänheten fick möjlighet att diskutera frågor rörande hälsa, miljö, boende och utbildning med berörda ministerier inom PA. Totalt deltog drygt 500 personer på dessa möten, varav 13 % var kvinnor. Al Mezan kritiserade de palestinska myndigheterna för att inte ta sitt ansvar för dessa frågor, medan PA svarade att det skulle man göra så snart den ekonomiska situationen förbättrades.

Utöver dessa möten arrangerade Al Mezan ett stort antal föreläsningar, utbildningar och workshops för att öka kunskap och väcka opinion hos allmänheten. Sammanlagt deltog nära 2 000 personer i dessa olika aktiviteter.

Al Mezan organiserade flera aktiviteter för att bistå i arbetet med att göra lokalvalen effektiva och transparenta och deltog som observatörer vid röstregistreringen och vid valet.

Trots den svåra situationen i Gaza under året så lyckades Al Mezan i stort genomföra sitt arbete enligt sin verksamhetsplan. Några aktiviteter, som t.ex. planerade workshops, fick ställas in på grund av israeliska avspärrningar. Överlag krävdes en stor flexibilitet från Al Mezan i planering av verksamhet och val av aktiviteter.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 400 000, vilket motsvarade ca 9 % av Al Mezans totala intäkter.

PCHR

Antalet personer som sökte rättshjälp ökade under 2004. Drygt 3 500 personer vände sig till PCHR för att få juridisk rådgivning.

PCHR tog emot 967 anmälningar från enskilda palestinier som utsatts för övergrepp av israeliska myndigheter eller militärer. PCHR kunde konstatera att antalet palestinska fångar i israeliska fängelser fortsatta att öka och fler personer hölls under s.k. "administrative detention". PCHR noterade också en ökad användning av tortyr och dålig behandling av palestinska fångar i israeliskt häkte. Drygt 300 palestinier i israeliska fängelser fick juridisk hjälp och en israelisk advokat, anlitad och betald av PCHR, besökte flera israeliska fängelser för att studera förhållandena för de palestinska fångarna.

Rättsfallen rörde bland annat resetillstånd, förstörd egendom, konfiskering av land, militärt våld och skadestånd. Under året fick PCHR för första gången ett positivt svar från israeliska myndigheter när det gällde skadestånd för en person som dödades av israelisk militär. Familjen till den dödade utlovades ett skadestånd på USD 11 600. Rent generellt fick PCHR fler svar än tidigare på sina anmälningar till israeliska myndigheter

Samtidigt agerade PCHR i flera fall som avsåg övergrepp begångna av de palestinska myndigheterna. Det gällde framförallt godtyckliga fängslanden, som trots att de minskat i antal ändå är ett illa fungerande rättssystem.

PCHR drev också fall i nationella domstolar i England och Schweiz för att försöka väcka internationellt åtal mot Israel för krigsförbrytelser. PCHR kommer att fortsätta att driva den frågan internationellt under 2005 tillsammans med andra internationella advokater och juridiska organisationer.

PCHR formulerade under året detaljerade rekommendationer dels till det internationella samfundet för att se till att den internationella rätten efterlevs, dels till de palestinska myndigheterna för att åstadkomma ett samhälle byggt på rättstatens principer.

Liksom tidigare år var PCHR mycket aktiv i sitt opinionsarbete såväl nationellt som internationellt. Ett stort antal internationella organisationer och diplomater assisterades vid besök i Gaza och personal från PCHR deltog i flera

internationella möten, även om de också tvingades avstå från ett flertal planerade möten på grund av att de nekades utresestillstånd. I samarbete med FIDH och ICJ arrangerade PCHR ett internationellt expertmöte angående muren.

PCHR har konsultativ status i ECOSOC och är affilierad till ICJ.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 1 200 000, vilket motsvarade ca 13 % av PCHRs totala intäkter.

Palestinska organisationer/institut på Västbanken och i Jerusalem

Al Haq

Al Haq firade 25-årsjubileum 2004 och detta uppmärksammades bland annat i januari då Alhaq presenterade sin stora internationella kampanj för att stoppa det israeliska bruket av kollektiv bestraffning. Kampanjen presenterades samtidigt i Ramallah, i Indien i samband med World Social Forum, och i England.

Även om Al Haq 2004 i stort genomförde den verksamhet som planerats för året, blev många aktiviteter försenade på grund av omständigheter förknippade med den politiska situationen. En mer realistisk verksamhetsplan har lagts för 2005 med större utrymme för brådskande, oförutsedda aktiviteter.

Al Haq kunde under året samla all sin dokumentation från 25 års arbete i en ny databank, något som är oerhört värdefullt för såväl Al Haqs personal som andra forskare, MR aktivister och organisationer. Dessutom satsades resurser på att förbättra Al Haqs bibliotek, med ökat antal böcker och tidskrifter och datorservice. Biblioteket är öppet för allmänheten och utnyttjas framförallt av studenter, forskare och MR-aktivister.

Utöver att dokumentera och rapportera om MR-övergrepp agerade Al Haq som opinionsbildare genom att hålla utbildningar och workshops för olika målgrupper, bla annat för personer verksamma inom PA och PLC. Al Haq deltog också, tillsammans med andra NGOs, i arbetet med olika lagförslag och i förberedelsearbetet inför valen i januari 2005.

Al Haq har konsultativ status i ECOSOC och var i denna egenskap representerad i ett flertal möten i olika FN-organ Al Haq är också medlem i FIDH och affilierad till ICJ.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 800 000, vilket motsvarade ca 15 % av Al Haqs totala intäkter.

Birzeit Institute of Law

Birzeit Institute of Law är den enda av programmets mottagare som ej erhåller s.k. core-funding (programstöd) utan i stället får bidrag till två speciella delar av Institutets verksamhet, Montesquieu Law Library och Palestine Yearbook of International Law. Till Institutets övriga verksamhet bidrar ett stort antal internationella givare, såväl statliga som NGOs.

Biblioteket har under de senaste åren utvecklats till det bästa juridiska biblioteket på Västbanken och i Gaza. Antalet forskare, jurister och studenter som utnyttjar bibliotekets service har ökat, och allt fler utnyttjar också möjligheten att få bibliotekets service via Internet. Under 2004 köptes ca 300 nya böcker in och idag har biblioteket totalt 14 000 böcker och dessutom ett stort antal tidskrifter. Arbetet med att klassificera böcker, artiklar och tidskrifter fortsatte, och ytterligare material scannades in för att bli tillgängligt på hemsidan.

Biblioteket hade över 1 000 besökare, drygt 2 000 böcker lånades ut och bibliotekets personal besvarade 5 000 frågor via mail och fax. Bibliotekets personal deltog i flera kurser för att vidareutbilda sig.

Palestine Yearbook of International Law gav 2004 ut volym 12, en rapport på 450 sidor med artiklar, lagförslag, juridiska rapporter och internationella juridiska dokument. Temat var *Enforcement of International Penal Law and Criminal Justice in the Occupied Territories*.

Arbetet med volym 13 startade och temat för den kommer att bli *The Legal aspects of Segregation Policies, the Impact on Palestinians*. Inför arbetet med denna hölls en internationell konferens i december 2003 och flera av de internationella deltagarna på konferensen bidrar med artiklar till volym 13.

Arbetet med årsboken har inneburit en hel del med problem för Institutet de senaste åren. Det har varit ständiga förseningar med utgivningen beroende på att översättning, tryckning etc. ej följt uppgjorda tidsplaner och dessutom har personalomsättningen bland ansvariga utgivare varit stor. Trots detta så har Institutet fått ett mycket positivt

gensvar från såväl läsare som författare till årsboken. Årsboken säljs i ca 300 exemplar per år framförallt till utländska bibliotek och universitet.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 950 000, varav SEK 700 000 till biblioteket och SEK 250 000 till Palestine Yearbook of International Law. Bidraget motsvarade nära 100 % av kostnaderna för de respektive projekten men endast ca 7 % av Institutets totala intäkter.

DCI-P

2004 innebar ett år med många framgångar när det gäller organisationens verksamhet, men stora bakslag när det gäller situationen för de palestinska barnen. Under året dödades 162 palestinska barn och ungdomar av israeliska styrkor eller av bosättare och flera tusen sårades, arresterades, fängslades, traumatiserades eller lämnades hemlösa på grund av ockupationsmaktens övergrepp. För barnen vitala delar i det palestinska samhället, som skolutbildning och sjukvård, påverkades ständigt av avspärningar, utgångsförbud och militära attacker.

En av de viktigaste framgångarna under året för DCI-P var en fördubbling av arbetet riktat mot PA. Det palestinska samhället har långsamt påbörjat en process av återbyggnad och DCI-P har intensifierat sina aktiviteter för att skydda och förespråka barns rättigheter. Ett exempel är den nya palestinska lag om barns rättigheter som tillkom under året, den första någonsin som fokuserar på barns rättigheter och den sista lag som Arafat undertecknade som President.

DCI-P har en ledande roll i den sammanslutning av 18 palestinska NGOs som arbetat för barns rättigheter och som under året producerat flera gemensamma uttalanden och rapporter.

2004 öppnades två center för barn och ungdomar, i Betlehem och i Hebron. Här erbjuds en plattform för barnen varifrån de kan vara aktiva i sitt eget samhälle. På centret får barnen bl a möjlighet att lära sig om barnkonventionen och sina rättigheter i samhället. I augusti arrangerade DCI-P för första gången en konferens för barn, där barn från hela Västbanken möttes i Ramallah och diskuterade frågor som var viktiga för dem. Barnen beslöt själva att det härnäst ska bli en årlig konferens.

DCI-P har under året deltagit i flera internationella konferenser och workshops, ofta tillsammans med palestinska barn och ungdomar, och fått ett mycket högt internationellt anseende. 2004 publicerades rapporten "*Stolen youth-the politics of Israel's detention of Palestinian children*". Rapporten uppmärksammades i Sverige i samband med en konferens arrangerad av Rädda Barnen i samarbete med ICJ-S.

I juni/juli 2005 kommer DCI-P att arrangera en internationell konferens i Betlehem – "*Kids behind bars-a child rights perspective*". Deltagare från FN, DCIs övriga sektioner i världen, internationella NGOs och experter i barnfrågor kommer att närvara. Ett syfte med konferensen är att visa de palestinska barnen att världen inte har glömt dem, att det fortfarande finns organisationer och enskilda som arbetar för att skydda och förespråka deras rättigheter.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 800 000, vilket motsvarade ca 14 % av DCI-Ps totala intäkter

JLAC

JLAC har fullföljt sina planerade aktiviteter under 2004. Arbetet har genomförts under stark press, beroende på ett ökat antal oplanerade nya ärenden. Detta samt en stram budget och svårighet att säkerställa tillräckliga resurser, har hindrat JLAC att utöka sin kapacitet som man önskat. Det har inneburit att man inte kunnat anställa en person med ansvar för media och utåtriktad verksamhet såsom planerat och inte heller någon projektansvarig. Inte heller har JLAC kunnat förnya sin tekniska utrustning i den omfattning som man hade önskat.

Ökningen av antalet rättsfall beror framförallt på att JLAC har fått överta LAWs roll på Västbanken, sedan LAW upphört att fungera. JLAC representerade under året palestinska klienter i 874 fall inför olika kommittéer och juridiska myndigheter i såväl Israel som Palestina, samt flera fall i israelisk militärdomstol. Antalet fall som avsåg husförstörelse ökade stort och också fall som avsåg landkonfiskering med anledning av Israels byggande av muren. Ett stort antal fall rörde familjeåterförening och rätten för familjemedlemmar att besöka en anhörig i israeliskt fängelse.

JLAC utarbetade under året en manual som numera används regelbundet i arbetet och höjer kvalitén på arbetet. Manualen fastställer vilka kriterier som skall vara uppfyllda för att ett fall ska antas och också uppföljningskriterier under målets handläggning.

Under flera år hade JLAC en mycket osäker ekonomi och klara problem att hålla sin budget. Dessutom genomfördes flera interna omorganisationer, vilket innebar att övrig verksamhet minskade. ICJ-S meddelade därför JLAC i början av 2004 att de ej kunde räkna med fortsatt stöd efter 2004. Detta beslut kom att ändras under året. Det arbete den nya Directorn för JLAC lagt ned de senaste två åren har nu börjat ge positivt resultat. Ekonomin har stramats upp

och organisationen har också utarbetat tydliga riktlinjer med klara mål för sin verksamhet. Dessutom har JLAC axlat ett tungt ansvar som rättshjälpsorganisation efter LAWs fall. Detta bidrog till att ICJ-S i slutet av året meddelade Sida att man starkt rekommenderade ett fortsatt stöd till JLAC.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 400 000, vilket motsvarade ca 20 % av JLACs totala intäkter

JCSER

JCSER har under 2003-2004 haft svåra ekonomiska problem, eftersom flera av bidragsgivarna avbrutit sitt samarbete med organisationen. Det har inneburit en stor osäkerhet i planeringen av det dagliga arbetet och också att en stor del av personalen sagts upp eller arbetat utan lön.

Trots sina begränsade resurser så lyckades JCSER ge rättshjälp till ett stort antal palestinier i ärenden som gällde sjukförsäkringar, kommunalskatt, familjeåterförening, ID-kort, byggnadslov och husförstörelse. Totalt tog JCSER emot 230 nya ärenden under året (en minskning med hälften jämfört med 2003), avslutade 496 fall och följde upp 377 fall från tidigare år. Det minskade antalet nya fall berodde inte på ett minskat behov av rättshjälp utan på att JCSER på grund av sina begränsade resurser ej klarade av att hantera fler nya ärenden.

Under 2004 förstörde israeliska myndigheter 185 byggnader, som totalt innehöll 210 lägenheter för palestinier boende i Östra Jerusalem. Möjligheterna för JCSER att ingripa rättsligt när ett hus ska rivas, har blivit allt svårare. De israeliska myndigheterna ger de boende allt kortare förvarning, det varierar numera från 7-24 timmar. Nya regler från israeliska myndigheter har också gjort det allt svårare för palestinier att få byggnadslov på mark de äger.

JCSER förutspår att behovet av kostnadsfri rättshjälp kommer att öka under 2005, bland annat på grund av de konsekvenser som murbyggandet runt Östra Jerusalem för med sig. Det är då särskilt beklagligt att JCSER som är den enda palestinska organisation som fokuserar sitt arbete på Östra Jerusalem och de speciella problem som 250 000 palestinier där tvingas leva med, inte får mer stöd från internationella givare.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 800 000, vilket motsvarade ca 28 % av JCSERs totala intäkter

RCHRS

RCHRS fokuserade 2004 på att nå ut till under-privilegerade områden, ungdomar och kvinnor i flyktingläger och på landsbygden, till universitetsstudierande och till det religiösa ledarskapet. Dessa målgrupper ska RCHRS fortsätta att fokusera på enligt den strategiska planen de utarbetat för år 2004-2008.

Ett av RCHRS strategiska mål är att introducera begreppet *tolerans* i samhället, med acceptans för kulturella och religiösa skillnader. De andra målen är akademisk frihet och utbildningsrättigheter, ett starkare civilt samhälle och en demokratisk samhällstyrning.

RCHR har en tydlig policy i sitt arbete, debatter är ett verktyg men också ett mål i sig. RCHRS skapar tillfällen för debatter, där målet inte är att deltagarna ska nå konsensus utan ges tillfälle att öppet diskutera viktiga frågor. Under året arrangerades 64 debatter och workshops i en mängd olika frågor; politisk pluralism, kulturella skillnader, könsroller, diskriminering och rätten till utbildning. Totalt deltog över 1000 personer.

Tre utbildningar för sammanlagt 75 personer, religionslärare och imamer, arrangerades på temat mänskliga rättigheter och tolerans. Efter att RCHRS tidigare år haft stor framgång med denna utbildning i Nablus och också lyckats få med mänskliga rättigheter som ett ämne i den högre religiösa utbildningen, så valde man att genomföra samma utbildning i Ramallah. Under året publicerade RCHRS två böcker om fredagsbönen och religiösa tankar ur ett mänskliga rättigheters-perspektiv.

I slutet av 2004 inledde RCHRS ett projekt som syftar till att påverka utbildningssystemet och demokratisera universitet genom bl a lagstiftning och medinflytande, men också för att förmå studenter att inse behovet av att själva registrera sig inför val och delta i de kommande valen.

ICJ-S har givit stöd till organisationen sedan den bildades 1998, men har tyvärr under hela perioden varit den enda givare som bidragit med programstöd. Under de senare åren har RCHRS varit framgångsrika i att få projektbidrag från flera större internationella bidragsgivare, men organisationens mål är fortfarande att få ett ökat programstöd för att lättare kunna planera och administrera sin verksamhet.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 400 000, vilket motsvarade ca 42 % av RCHRSs totala intäkter

WCLAC

WCLAC höll flera utbildningar och ”workshops”. Exempel på teman var hur man hanterar och närmar sig frågor kopplade till ungas sexualundervisning, våld i hemmet, hedersmord, palestinska kvinnors medborgarskap, kvinnors rättigheter och hur kvinnor som utsatts för sexuellt våld bemöts i rättsväsendet. Även frågor kring rättsmedicinska undersökningar och medicinska rapporter samt deras användning i rättegångar diskuterades.

Under året utgav WCLAC flera rapporter. De gällde bl.a. hur strafflagstiftningen hanterar våld och trakasserier kopplade till lagförslaget om familjerätt, underhåll, vallagstiftning, kvinnors arbetsrätt, sexuella trakasserier och straffrättsligt ansvar. WCLAC genomförde tre studier om kvinnors rätt till hälsa, utkastet till lag om familjerätt och ”femicide”. Ett flertal föreläsningar hölls om kvinnors rättigheter och våld mot kvinnor. Vidare hölls föreläsningar i syfte att öka kunskapen om de lagförslag som den palestinska myndigheten introducerat. WCLAC höll också ett flertal möten i s.k. dialogtält.

Den juridiska enheten lyckades få till stånd en ändring i lagstiftningen när det gäller giftasåldern så att denna höjdes från 15 år till 18 år. Vidare lyckades man få den palestinske presidenten i högsta domstolen att erkänna de domar som meddelats i Israel om underhåll och vårdnad av barn. På så sätt undviks den lagkonflikt som tidigare uppstod och som medförde att kvinnor med israelisk identitetshandling gifta med män utan israeliskt identitetshandling inte kunde få det underhåll som de tillerkänts i israeliska domstolar. Slutligen lyckades man avvärja ett försök från en polischef att i en Shari'a-domstol hota ett vittne.

Den sociala enheten startade ett jourcenter i Jericho för kvinnor som utsatts för våld. Tidigare placerades dessa kvinnor i fängelse, på hotell eller barnhem för att få skydd. De center som redan finns på Västbanken tar endast emot kvinnor som skickats dit av domstolar eller sociala myndigheter, dvs. inga brådskande fall. Jourcentret kan under en kort tid ta hand om kvinnor som behöver omedelbart skydd.

Under året arbetade WCLAC med en mängd olika lagförslag och utkast till lagar och bedrev lobbyarbete i syfte att få till stånd ändringar. I den allmänna hälsolagen genomfördes bl.a. rätt till abort då kvinnan utsatts för incest och hennes liv var i fara.

Under år 2003 gjordes en oberoende utvärdering av WCLACs organisation. Arbetet med att implementera de rekommendationer som gavs påbörjades under år 2004 och kommer att slutföras 2005.

ICJ-S bidrog 2004 med SEK 900 000, vilket motsvarade ca 14 % av WCLACs totala intäkter

Uppföljning av LAW

I december 2003 gjorde ICJ-S en polisanmälan av organisationen LAW. Anmälan baserades på Ernst & Youngs rapport. ICJ-S företrädts i denna anmälan av advokaten Raji Sourani, Director för PCHR. För att bistå åklagarmyndigheterna lät ICJ-S bekosta en översättning till arabiska av Ernst & Youngs rapport. I slutet av 2004 fördes målet av åklagare till domstol i Ramallah, men någon förhandling hölls inte före årets slut.

I januari 2004 anmälde ICJ-S de tre revisionsbyråer som förekom i Ernst & Youngs utredning av LAW. Anmälan gjordes dels till den intresseorganisation för revisorer som finns i Palestina (Palestinian Association Certified Public Accountants, PACPA), dels till den palestinska myndighet som utfärdar certifikat för palestinska revisorer. Även PACPA fick, på begäran, en kopia av den arabiska översättningen av rapporten. PACPA har per brev, i juni och augusti, meddelat att endast en av de tre revisionsbyråerna är medlem av PACPA och att de inlett utredning av denna revisors arbete med LAW.

OBSERVATÖRSUPPDRAG

Rättegångsobservationer

I november-december 2003 besökte juristerna Arne Malmgren och Birgitta Elfström Jerusalem och Västbanken för att bevista rättegångar i israeliska militärdomstolar gällande stenkastande barn, samt en rättegång i Israels Högsta Domstol gällande ett så kallat hemligt häkte ”Facility 1391”. I uppdraget ingick också att studera hur husförstörelser, byggandet av muren och övriga åtgärder som inskränker rörelsefriheten påverkar palestiniernas situation, och framförallt vilken effekt det har på barn och ungdomar. Uppdraget avrapporterades och följdes upp 2004.

I januari 2004 deltog Birgitta Elfström och Arne Malmgren i ett möte med styrgruppen för att informera om uppdraget de genomfört och diskutera lämplig uppföljning. Rapporterna ”*Facility 1391*” och ”*Palestinian children without rights*” släpptes i februari och distribuerades till ett stort antal mottagare. Framförallt den senare rapporten väckte stor uppmärksamhet och spreds i drygt 400 ex. Rapporten uppmärksammades i såväl lokal - som rikspress och Arne Malmgren deltog i ett morgonprogram i SVT där också dåvarande ambassadören för Israel, Zvi Mazel, medverkade.

Birgitta Elfström och Arne Malmgren deltog också i ett flertal seminarier och möten för olika målgrupper, där de berättade om situationen på Västbanken och sina erfarenheter i samband med observatörsuppdraget.

Enligt den ursprungliga planen skulle ICJ-S vid tre tillfällen under året sända observatörer för att bevaka relevanta mål i palestinska domstolar och mål av principiell betydelse i israeliska domstolar. Observatörerna skulle också utnyttjas för att göra fältbesök för att få en klarare bild av hur de brott som begås av myndigheterna påverkar de personer som drabbas av övergreppen. På grund av det rådande säkerhetsläget har det dock varit svårt att genomföra observatörsprogrammet som planerat. Planerade rättegångar har ställts in och de israeliska avspärningarna har gjort det mycket svårt att planera för fältbesök och resor på de ockuperade områdena.

I december genomförde dock Birgitta Elfström och Arne Malmgren ett nytt observatörsuppdrag. I uppdraget ingick att bevittna uppföljningen av målet ”*Facility 1391*” i den israeliska högsta domstolen. Rättegången hölls den 15 december, efter att ha blivit uppskjuten vid flera tillfällen. Dessutom besökte observatörerna flera rättegångar i israeliska militärdomstolar gällande palestinska barn och ungdomar som stod åtalade för stenkastning eller medlemskap i militanta grupper. I uppdraget ingick också att intervjua f.d. fångar och anhöriga till fängslade barn och ungdomar och att studera hur den starkt begränsade rörelsefriheten för palestinier på Västbanken påverkar framförallt barn och ungdomar.

I februari 2005 publicerades två rapporter från observatörsuppdraget: ”*Facility 1391- a second hearing*” och ”*Palestinian children behind bars*” (med eller utan bilder). Rapporterna har skickats till ett stort antal intresserade och kan också läsas på ICJ-S hemsida.

Det vi önskade uppnå med observatörsuppdragen var: ”en ökad press på den israeliska ockupationsmakten och den palestinska myndigheten att följa nationell och internationell rätt och respektera mänskliga rättigheter”.

Domare i Högsta domstolen (HD) i Israel och fram för allt dess ordförande är mycket känslig för kritik utifrån och det har vid flera tillfällen visat sig synnerligen effektivt att ha internationella observatörer närvarande vid förhandlingar i HD. Eftersom många av de viktiga målen också rör frågor där Israel är bundet av konventioner de tillträtt, är det särskilt viktigt att visa den israeliska domstolen och dess ledamöter att det finns ett internationellt tryck från jurister från andra länder som är intresserade av att bevaka att Israel och dess högsta domstol fullföljer de förpliktelser de förbundit sig att följa.

I en situation där det palestinska rättsväsendet fungerat på ett mer tillfredsställande sätt, hade vi gärna varit mer aktiva för att även bevaka palestinska rättegångar eftersom det där finns mycket stora brister. Internationella observatörer hade då kunnat få en stor betydelse. Den rådande situationen har dock gjort att vi inte prioriterat observationer i de palestinska domstolarna eftersom dessa knappt fungerat över huvud taget.

SÄRSKILDA PROJEKT

Organisationsutveckling

I budgetrubriken ”särskilda projekt” ingår endast medel för organisationsutveckling, utvärdering och ekonomisk kontroll.

I mars 2004 genomfördes en oberoende utvärdering av organisationen PCHR i Gaza. Utvärderingen gjordes på begäran av PCHR och efter beslut av givarkonsortiet (Ford Foundation, Christian Aid, Dan Church Aid, Novib och ICJ-S). Beslutet om en oberoende utvärdering fattades redan 1999, men på grund av bland annat säkerhetsproblem och reserestriktioner har den inte kunnat genomföras tidigare. Terms of Reference fastställdes av konsortiet och tre konsulter gavs i uppdrag att utföra utvärderingen. Novib var huvudansvarig givare och bekostade den konsult som blev ledare för konsultteamet, de övriga två kontrakterades och bekostades av Christian Aid respektive ICJ-S.

ICJ-S kontrakterade konsult Håkan Jarskog, Jarskog Konsult AB, och hans huvudsakliga uppgift blev att utvärdera de administrativa och ekonomiska funktionerna hos PCHR, medan de övriga utvärderade PCHR:s verksamhet, samarbete med andra NGOs etc. Kostnaderna för Jarskog uppgick till 200 000 kr vilket var den summa som avsatts i budget för hela verksamhetsåret.

Rapporten från utvärderingen presenterades i maj 2004 och diskuterades tillsammans med PCHR på ett konsortiemöte i juni. Flera av de rekommendationer till förändring som konsulterna gav, genomfördes omgående av PCHR, andra kommer att genomföras successivt under de närmaste åren. Såväl PCHR som givarna var i stort mycket nöjda med utvärderingen.

En positiv effekt av utvärderingen är att PCHR, i arbetet med konsulterna, fick en större förståelse för några av de frågor som givarkonsortiet drivit under ett antal år. Det gällde bland annat PCHR:s eget ansvar för att söka nya bidragsgivare, behovet av en aktiv styrelse och behovet av ett ökat samarbete med andra NGOs i Gaza.

INTERNATIONELLT SAMARBETE

Internationella konferenser/seminarier

Budgeten för internationellt samarbete avser kostnader för styrgruppens deltagande i internationella konferenser och möten.

Den 20-21 april deltog Agneta Johansson deltog i en internationell konferens på temat ”The politics of Humanitarianism in the OPT”, arrangerad av Van Leer Jerusalem Institute i Israel. Agneta Johansson var, på grund av sina tidigare erfarenheter som folkrättsjurist för FN i Bosnien, särskilt inbjuden för att tala om ”Human Rights and Conflict Resolution” och ge ett jämförande perspektiv på konfliktlösning. På konferensen deltog israeliska och palestinska akademiker från en rad olika discipliner samt NGOs och internationella organisationer som t.ex. UNRWA. Ett av syftena med konferensen var att knyta samman akademiker med organisationer och försöka hitta nya former för samarbete för att få igång fredsprocessen.

Den 8-9 november deltog Agneta Johansson i en konferens i Bryssel, arrangerad av PCHR, FIDH och ICJ-Geneve. På konferensen deltog internationell juridisk och akademisk expertis och NGOs, bland annat flera av våra palestinska och israeliska samarbetspartners. Syftet med konferensen var att diskutera hur man bäst skulle kunna utnyttja det yttrande som Internationella Högsta Domstolen avgivit angående byggandet av muren på ockuperat område. På konferensen diskuterades såväl de skyldigheter att implementera Domstolens yttrande som åligger olika organ inom FN och EU som lämpliga åtgärder från enskilda stater. Ett resultat av mötet blev att en grupp tillsattes som ska arbeta vidare med frågor angående strategier för olika former av påtryckning, lobbying och information. Gruppen, som består av representanter från PCHR, FIDH och ICJ-Geneve har ännu inte lämnat någon uppföljande rapport.

Den 9-17 december var Agneta Johansson på Västbanken och i Gaza som ledare för en internationell delegation. Som en del i Mellanösternprogrammets avvecklingsarbete har styrgruppen försökt introducera några samarbetspartners för andra internationella juristorganisationer, för att skapa möjligheter för dem till framtida kollegialt samarbete. I detta syfte tillfrågades Christian Åhlund och Mark Ellis, Executive Director respektive styrelsemedlem i ILAC. ILAC är ett konsortium av över 30 stora internationella juristorganisationer som representerar över 3 milj. domare, åklagare och advokater över hela världen. Bland annat ingår American Bar Association, Arab Lawyers Union och International Bar Association, där Mark Ellis är Executive Director. Gruppen hade möten med flera av våra palestinska och israeliska samarbetspartners och träffade också representanter för det palestinska advokatsamfundet såväl i Gaza som på Västbanken. Olika former av framtida möjligheter till samarbete och stöd diskuterades.

Per Stadig deltog under året i flera möten inom EMHRN, och då framförallt i dess arbetsgrupp för Palestina. I arbetsgruppen utarbetades ett dokument gällande produkter från bosättningar och EU:s ansvar i förhållande till internationell rätt för att förhindra att sådana produkter får de fördelar som handelsavtalet mellan Israel och EU innebär. Arbetsgruppen för Palestina arbetade också med att vidareutveckla samarbetet mellan palestinska och israeliska MR-organisationer.

Per Stadigs möten och aktiviteter inom EMHRN har inte belastat Mellanösternprogrammets budget, men har varit till stor fördel för programmet eftersom det givit tillfällen till möten och diskussioner med våra samarbetsorganisationer. Flera av ICJ-S samarbetspartners är medlemmar i EMHRN; Adalah, Al Haq, PCHR och B'tselem.

Målet med det internationella samarbetet var att ”internationellt uppnå en ökad uppmärksamhet och förståelse för palestiniernas rätt till en egen demokratisk stat”. Genom deltagande i internationella konferenser har det varit möjligt att i någon mån påverka det internationella intresset för hur viktigt respekten för mänskliga rättigheter och inter-

nationell rätt är. Det rådgivande yttrandet från den Internationella Domstolen i Haag, angående Israels byggande av muren, var till stor nytta i detta arbete.

ANALYS

Mål/måluppfyllelse

Som övergripande mål i ansökan för 2004 angavs ”en ökad respekt för de mänskliga rättigheterna på Västbanken, Gaza och i Israel när det gäller den palestinska befolkningen” samt ”en framtida palestinsk stat byggd på rättsstatens principer och respekt för mänskliga rättigheter”.

Det övergripande målet är naturligtvis till sin karaktär mer att betrakta som en vision för hela arbetet. För att uppfylla det målet krävs en politisk vilja till förändring hos båda parter i konflikten och hos det internationella samfundet i stort. Den politiska situationen har inte i något avseende förbättrats under 2004. Upptrappningen av våldet och den intensifiering av konflikten mellan Israel och Palestina som skett under året, har inneburit en kraftig ökning av brott mot både internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter. Detta har medfört att situationen för den palestinska befolkningen ytterligare försämrats genom ökad arbetslöshet och fattigdom och ett allt hårdare tryck från ockupationsmakten.

Möjligheterna att röra sig inom och mellan de palestinska områdena har ytterligare försämrats i takt med Israels byggande av muren, som till största del sker på ockuperad mark. Det är fortfarande i det närmaste omöjligt för palestinier att röra sig mellan Västbanken och Gaza och under långa perioder var gränsen till och från Gaza helt stängd även för internationella besökare.

Som kortsiktigt mål i ansökan angavs ”starkare MR-organisationer, som bygger på en demokratisk och transparent organisationsform och som bidrar till att stärka det civila samhället”. En ökad förståelse, lokalt och internationellt, för att ökad respekt för mänskliga rättigheter också är ett betydelsefullt medel för en rättvis och fredlig lösning på konflikten.”

För samtliga organisationer som ICJ-S samarbetat med under året gäller att de levt under svår press. Det är möjligt att i någon mån säga att organisationerna stärks genom de förhållanden de tvingas arbeta under, samtidigt som såväl ledning som personal blir alltmer utbrända på grund av arbetsbördan och de politiska omständigheterna.

I en situation där organisationerna utsätts för allt hårdare tryck, och deras möjligheter att förbättra befolkningens situation blir mycket begränsade, är det också svårt att säga att deras ställning bland den palestinska befolkningen förstärks.

Det spända läget har också inverkat på samarbetet mellan de israeliska och de palestinska organisationerna. Å ena sidan finns ett starkt intresse av ett utökat samarbete, men å andra sidan blir det också svårare att enas om hur man skall se på utvecklingen. Flera av de israeliska organisationerna känner att de måste ta politiska hänsyn för att inte tappa kontakten med det israeliska civila samhället, medan de palestinska organisationerna menar att man måste hålla sig till den internationella rätten och respekten för de mänskliga rättigheterna. Både från israeliska och palestinska organisationer finns en misstänksamhet mot den andra sidan, vilket försvårar samarbetet dem emellan. Där har det varit möjligt för ICJ-S att inte bara medla mellan organisationerna utan också att utifrån ett mer opartiskt perspektiv ge en utomståendes uppfattning om vad som är politik och vad som är juridik. I dessa sammanhang har det förtroende vi åtnjutit varit av väsentlig betydelse.

Problem

Problembilden har inte förändrats i något väsentligt avseende under året. Några framsteg i förhållandet mellan palestinska och israeliska myndigheter har inte skett. I samband med president Arafats död väcktes förhoppningar om en positiv utveckling, men vid årsskiftet hade inget konkret inträffat, som förändrat den mycket dystra bilden.

För organisationernas del har året inneburit hårt arbete som varit mycket svårt att planera på grund av den mycket pressade situationen. Nya övergrepp från ockupationsmakten har medfört att organisationerna sett sig tvungna att rapportera kring detta i stället för att genomföra andra planerade aktiviteter.

Alla organisationer och dess anställda arbetar under en mycket hård press och flera personer har under året insjuknat i sjukdomar som mest sannolikt har sin förklaring i den mycket pressade situation de lever under, såväl vad gäller arbete som övrigt socialt liv.

EKONOMISK ÖVERSIKT

Utfall per 31 december, 2004

	Budget 2004	Utfall	Saldo
INTÄKTER			
Sida anslag	13 000 000	13 000 000	13 000 000
Totalt intäkter	13 000 000	13 000 000	13 000 000
KOSTNADER			
Organisationer/institut	10 150 000	10 150 000	10 150 000
Observatörsuppdrag	90 000	50 873	39 128
Särskilda projekt	200 000	199 012	988
Internationellt samarbete	60 000	59 466	534
Programverksamhet	611 000	505 078	105 922
9 % Administrationsbidrag till ICJ-S	1 000 000	1 000 000	0
Lokalanställning	889 000	744 084	144 917
Totalt kostnader	13 000 000	12 708 512	291 488

SPECIFIKATION ORGANISATIONER/INSTITUT ¹

ORGANISATIONER/INSTITUT	Budget 2004	Utfall	Saldo
Adalah	400 000	400 000	0
Al Dameer	250 000	250 000	0
Al Haq	800 000	800 000	0
Al Mezan Center	400 000	400 000	0
BirzeitIOL, library	700 000	700 000	0
Birzeit IOL, Palestine Yearbook	250 000	250 000	0
B'tselem	800 000	800 000	0
DCI-P	800 000	800 000	0
Hamoked	1 200 000	1 200 000	0
JLAC	400 000	400 000	0
JCSER	800 000	800 000	0
KavLaOved	450 000	450 000	0
PCHR	1 200 000	1 200 000	0
PCATI	400 000	400 000	0
RCHRS	400 000	400 000	0
WCLAC	900 000	900 000	0
Summa	10 150 000	10 150 000	0

¹ Enligt avtal så betalas bidraget ut i två omgångar (i mars och i september)

SPECIFIKATION OBSERVATÖRSUPPDRAG

Observatörsuppdrag	Budget 2004	Utfall	Saldo
Rättegångsobservationer	90 000	50 876	39 128
Summa	90 000	50 876	39 128

SPECIFIKATION SÄRSKILDA PROJEKT

Särskilda projekt	Budget 2004	Utfall	Saldo
Organisationsutveckling, ekonomisk kontroll	200 000	199 012	988
Summa	200 000	199 012	988

SPECIFIKATION INTERNATIONELLT SAMARBETE

Internationellt samarbete	Budget 2004	Utfall	Saldo
Deltagande i internationella konferenser/seminarier	60 000	59 466	534
Summa	60 000	59 466	534

SPECIFIKATION PROGRAMVERKSAMHET

Programverksamhet	Budget 2004	Utfall	Saldo
Styrgruppen, förlorad arbetsförtjänst ²	153 000	28 560	124 440
Programansvarig, förlorad arbetsförtjänst ³	258 000	290 250	-32 250
Utredningsresor (reskostnader)	200 000	186 268	13 732
Summa	611 000	505 078	105 922

² Styrgruppsmedlemmarna ersätts motsvarande löneavdraget från deras ordinarie arbetsgivare, efter intyg om inkomstbortfall.

³ Programansvarige, Per Stadig, ersätts per dag med beloppet 6 450 kr (inkl moms) max 40 dagar per år, allt enligt avtal.

SPECIFIKATION LOKALANSTÄLLNING

Lokalanställningen	Budget	Utfall	Balans
Lön inkl sociala avgifter & pensionskostnader	432 000	340 022	91 978
Bostad & kontorskostnader inkl el/vatten	180 000	209 738	-29 738
Kontorsutrustning & inventarier	20 000	6 169	13 831
Telefon	30 000	10 259	19 741
Resor & hotell i Palestina/Israel (vid resor)	40 000	34 457	5 544
Försäkring	40 000	27 398	12 602
Resor till Sverige (4 st)	40 000	31 415	8 585
Traktamente i Palestina	72 000	73 372	- 1 372
Hotell & traktamente i Sverige	20 000		20 000
Oförutsett	15 000	11 254	3 746
Summa	889 000	744 084	144 917